

LA PLAÇA

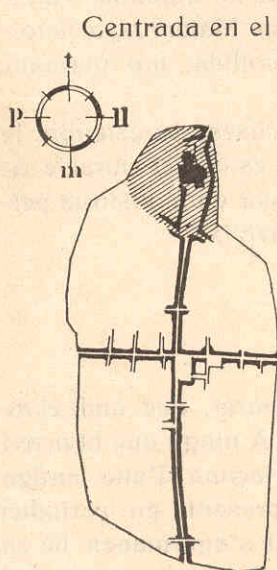
PER JOAN PERICOT

Quan les primeres cases de Torroella escamparen en la plana el somriure clar i alegre de llurs teulades vermelles, Torroella no era, segurament, altra cosa que un conglomerat de cases a l'entorn de l'Església parroquial. Després amb l'anar i venir de les coses, la vila anà creixent i el que degué ésser durant molts anys un agrupament de vivendes rurals, fou més tard la vila floreixent i poderosa del segle XIV.

De principis d'aquest període, en el qual Torroella acabà per ésser la vila magnífica, protegida per un bell cordó de muralles — les muralles avui tan barroerament enderrocades — és de creure data la naixença de nostra plaça.

Aquell mateix sentit estètic i ordenador que urbanitzà el recinte amurallat a la manera d'un campament romà i el mateix sentiment vers les coses amables i perfectes que bastí una Torroella tan bellament medieval, foren els que senyalaren a terra les ratlles que havien d'emmarcar el quadrat magnífic, centre de Torroella i lligam a la vegada de tot el seu noble posat de vila reial.

* * *

La primera Torroella ocupava la part ratllada al voltant de l'Església.

Centrada en el que era la vila dintre muralles, va situar-se la plaça gran tal com en la planta noble de la casa de tipus netament pairal es situava la peça principal. Paralelament, les seves proporcions foren ajustades a les de la urbanització estudiada de la aleshores moderna Torroella i per més bé atemperar-la a l'allargament que presenta tota la vila en nord sud s'accentuà la seva dimensió en aquest sentit. Conseqüència de totes aquestes coses llurs dimensions, calia només dotar-la de les vies d'accés necessàries.

Aquestes tampoc passaren per alt i per això dintre la planta regular de Torroella, la pròpia de totes les viles reials, els dos carrers eixos, a la vegada que els únics que l'atravessaven de tramuntana a mig-jorn i de llevant a ponent, (acabats respectivament amb els portals de Sta. Catarina, St. Josep, Orient i Ullà) creuaren el seu camí en el clos de la plaça principal.

Secundàriament s'uní l'altre cantó amb el carrer que es pogué i així,

estintolada en les dues vies majors, la plaça es lligà amb totes les artèries de la vila.

Tot això plegat, sempre ens ha fet creure que les parets de les cases de plaça no s'aixecaren a la bona de Déu ni emparant un espai lliure que la casualitat hagués deixat entre quatre carrers. Hem de creure que hi hagué una intel·ligència superior que amb una visió claríssima de les necessitats i condicions de la vila, regí la formació de la plaça com regí la de la total urbanització de Torroella. L'encert fou admirable, tant que avui encara no hem superat en res l'obra magnífica dels homes que ens precediren. Pensem que han passat més de sis cents anys i que encara avui—i demà també—la plaça, lliure de l'estretor que fa enmalaltir els nostres carrers, és el marc adequadíssim i apropiadíssim, malgrat el que es pugui dir en contra, de totes les manifestacions materials i espirituals de la nostra vila.

No creiem es pugui rebatre la justíssima proporció d'ella amb l'alçada de les cases i l'ample dels carrers que hi menen, ni l'encant que això li porta, amb cap argument, encara que aquest sigui a base d'un mercat tradicional. El punt just, el terme mig, aquesta cosa tan difícil d'assolir en tots els ordres, no podria obtenir-se mai en la nostra plaça si, aixamplant-la, ella fos adaptada avui a les conveniències imaginàries d'uns firetaires.

Entenem que Torroella té prou lloc per expansionar l'impuls de la seva vida naixent. Sols un deliri absolut o una bogeria complerta podrien posar en les nostres mans l'eina que enderroqués la plaça i amb ella tota la Torroella venerable. Si no és així, sense esbotzar els seus carrers de cap a cap ¿perquè provocar el desert inútil d'una gran plaça isolada? Modificada, escarnida, ¿qui li tornaria el punt dolç de la gentada —aleshores potser insuficient— de les belles tardes de Festa Major? ¿Qui la tornaria a veure en les hores quietes, tan íntima, tan recollida, tan germana nostra com avui és ella?

Potser l'atzar, que ha posat mesura a tantes coses, va estendre la seva mà bondadosa sobre el que neixia i potser a ell es deu el miracle de la nostra plaça. Tant és! Els seus anys pesen ja massa en la història perquè nosaltres no tinguem esment del respecte que mereix.

* * *

Diguem alguna cosa del que la volta.

D'esquenes a tramuntana s'aixeca el pany de paret, que amb el de llevant, constitueixen la part més típica de la plaça. A ningú que hi arribi pel carrer Major li passarà per alt el bell efecte de la façana d'una antiga casa, —avui cases Simón i Vives,— malgrat en el present, en perjudici seu, n'aparentin dues. L'harmonia i la justesa d'estil s'agermanen bé en aquest parament per a produir l'efecte estètic que millor pot escaure al lloc d'emplaçament. El seu balcò, una mica primitiu, és la peça treballada amb més riquesa de plaga. Sols, és de lamentar la desgraciada mutilació del porticat superior, produïda en voler trencar l'unitat de la façana, i el que

el temps, lentament, se'ns endugui aquell venerable rellotge de sol, que és de creure, en honor al lloc on és serà temps a venir dignament restaurat.

A llevant tenim l'altre fragment interessant, sobretot pels dos magnífics exemplars que inclou: l'Església de St. Antoni i la casa de la vila.

Aquesta, enclosa entre altres dues, data segons opinem, del segle XIV. Tota ella aixecada en el bon temps de la Torroella del castell i de l'Església gran, malgrat els defectes que li ha portat el temps no ha perdut res de la noblesa i dignitat amb que va obrir les seves portes. Bona mostra en donen d'això, l'entrada amb el seu artesonat, l'escala i el balcó principal.

L'altre edifici, la capella de St. Antoni, és el monument que més ha donat el to pintoresc al conjunt armònic que formen les construccions de la plaça. La seva arquitectura simpàtica i el seu posat humil i escaient són els motius que posen a totes hores la nota sentimental que no podria donar-nos cap altre edifici. A més te la gràcia d'una veu que segons el poble posseeix la virtut de fer dalir el retorn als qui són lluny de la terra nadiua i l'or d'una llenca de sol, que li ve de ponent, poema de tarda que sempre se'ns ha endut un tros de cor, especialment en les tardes de St. Genís, en què diu la recança de les hores finides.

En l'interior, les parets del qual foren repintades per última vegada fa uns dos cents anys, contrasta la ingènua sencillesa de la construcció amb l'esplendor de l'altar, la bellesa del qual el fa un dels millors de Torroella.

Per acabar de fer-la decorativament imprescindible, l'Església té al seu davant una capella amb una bombeta térbola i un sant de faccions franques i casolanes, un rellotge mecànic i uns pedigos per seure-hi, on a estones s'hi poden filosofar les coses més meravelloses d'aquest món. Al costat recordem encara l'encís d'aquell degotar de l'aigua en el fons de les desaparegudes escales de la vella font, encís que s'ha perdut bon tros en traslladar aquesta a flor de terra.

La resta dels edificis, fa molts anys els mateixos, lliguen perfectament els uns amb els altres i en el seu mateix desequilibri aparent està la gràcia del conjunt que formen.

Res però, de tot el que tanca aquest lloc és tant estimable, com la bella sardana de pesades arcades que volten la plaça, d'aquelles arcades que són sens dubte la pinzellada mestra d'aquesta bella estampa de Catalunya que és la plaça de Torroella.

Tota la ingènua intenció decorativa dels homes d'aquells temps és en cada una d'aquestes curves com és en elles l'expressió fidel de la casa que s'hi apoia.

Torroella està concentrada en aquestres voltes i és per això que desde el fons d'aquests cercles desiguals tan humans i tan amorosos, hom sent dintre seu, tota l'ànima d'aquesta vila venerada.

Sota d'elles, un dia una, un altre dia l'altra, a tots nosaltres ens hi han tocat totes les hores... en elles també, al córrer dels dies, sota l'abraçada estreta de les seves arcades estretes ens hi han passat les millors estones de la nostra vida: Els mercats, les sardanes inolvidables, les hores d'inquietud, de pau, les hores qualsevols.. el goig de tots els afectes i de tots els amors que havem tingut en aquesta beneïda terra, els hem fruit en la dolça companyia de les seves pedres.

Això vol dir que el record de tota la vida que ha fluït pels carrers de Torroella i el de totes les vides que han passat per ella és avui a redors de les parets centenàries de les cases de plaça.

Per ella, doncs, sols ens cal demanar respecte i que la seva imatge, imatge de Torroella, sigui en el cor de cada un de nosaltres, amb la mateixa veneració amb què hi és l'imatge estimada de la casa dels nostres pares.